

שבקעת עצים גרידא מותרת בטלטול לצורך הסקה^[68].

ד. ודכולי עלמא, אית להו להא דעולא.

דאמר עולא: המדליק נר של שבת — צריך שידליק שלא יסלק ידיו עד שתאחו האש ברוב הפתילה היוצא חוץ לנר^[69].

ובהא פליגי:

רבי אליעזר סבר: קיפול הבגד אינו מועיל לבטלו מתורת בגד. וביון דאדליק ביה פורתא ופיתחו משיעורו [שהיה בו ג' אצבעות מצומצמות] — הויא ליה עתה שבר כלי, דפחות משלוש לאו כלי הוא.

ומעתה, כי קא מדליק בידיה את שאר הפתילה כדי שתאחו האש ברוב היוצא — בשבר כלי קא מדליק! ואין מסיקין בשברי כלים. וזהו טעמו של רבי אליעזר שאין מדליקין בפתילה שקפלה ולא הבהבה.

ורבי עקיבא סבר: קיפול מועיל לבטל את הפתילה מתורת בגד, ואין תורת כלי עליו בשעת ההדלקה [ואירי שקפלה מערב יום טוב, דאין גודלין פתילה ביום טוב, רש"י]. וכי קמדליק — בעץ בעלמא קמדליק [ועץ זה היה בתורת עץ כבר מערב יום טוב, כך שאין עליו את האיסור של שברי כלים שנשברו ביום טוב]]. וזוהי סברת רבי עקיבא

דפתילת הבגד שקפלה מדליקין בה.

אמר רב יוסף: היינו דתנינא, ששניתי מרבתי משנה בדין ג' על ג' מצומצמות, ולא ידענא למאי הלכתא איתמר. [כי לענין קבלת טומאה הרי אם יהיה יותר מג' כל שכן שיטמא].

והשתא ידענא דהך מילתא איתמר לענין הדלקת פתילה, דאיירי בדוקא במצומצמות, שבהדלקתו מבטלה מתורת כלי.

ומדייקינן: ומדקא מתריץ רב אדא בר אהבה ומוקי למתניתין אליבא דרבי יהודה דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים — שמע מינה: כרבי יהודה סבירא ליה.

ומקשינן: ומי אמר רב אדא בר אהבה הכי?

והאמר רב אדא בר אהבה: נכרי שחקק קב כט-א בבקעת, שחקק ביום טוב בחתיכת עץ חקיקה בכדי שהקיטע יוכל ליתן בה את שוקו [כדתנן לקמן סה ב הקטע יוצא בקב שלו] — ישראל מסיקה ביום טוב בתנורו.

ומקשינן: ואמאי שרי? והא נולד הוא! שהרי נעשתה הבקעת לכלי ביום טוב, והא אמרת שסבירא ליה לרב אדא בר אהבה שנולד אסור?

ומתריצין: רב אדא — לפרושי דבריהם

שאינן איסור הנאה במוקצה כלל, אלא יש איסור להשתמש במוקצה, והדלקה בפתילה של מוקצה נחשב שימוש במוקצה, ולכן אסור.

69. הלבוש כתב טעם הדבר שיהיה הלהב עולה יפה מיד כשמסלק את ידו מן הפתילה, וכמו שהיה דין בהדלקת המנורה.

שהבעל יחרוך קודם את הפתילה, וזוהי יועיל שיהיה לאשה קל יותר להדליק הנר.

68. רש"י מפרש הטעם משום שזה נולד והרי זה מוקצה.

וביאר המגן אברהם שמוקצה אסור בהנאה ולכן אין מדליקין. והבית הלוי חולק וסובר

דרבי אליעזר ורבי עקיבא קאמר ליה דנולד אסור, אבל הוא עצמו סובר שנולד מותר⁽⁷⁰⁾. וליה לא סבירא ליה.

רבא אמר: היינו טעמא דרבי אליעזר דאמר אין מדליקין בפתילה שלא הובהבה — לפי שאין מדליקין נר של שבת בפתילה שאינה מחורבת, ולא בסמרטוטין שאינן מחורבין, כיון שאין הם דולקין יפה. [ולסכרת רבא מתניתין איירי בכל שבת, ולא רק ביום טוב שחל להיות בערב שבת].

ומקשינן: אלא הא דתני רב יוסף, הייתי שונה מרבתי: בגד שיש בו שיעור של ג' על ג' אצבעות מצומצמות — למאי הילכתא תני לה? והא רבא טעמא אחרינא קאמר.

ומתרינן: לענין טומאה איתמר.

דתנן במסכת כלים: שיעור ג' על ג' אצבעות שאמרו בבגד לענין קבלת טומאה, הוא חוץ מן המלל מה שכופלים סביב התפירה. שצריך שיהיה בבגד שיעור ג' על ג' אצבעות מלבד המלל כדי שיהיה ראוי לעשיית טלאי, דברי רבי שמעון.

וחכמים אומרים: שיעור שאמרו הוא ג' על ג' מכוונות. שאף אם בשעה שיתפור ויכפול בשוליו יהיה פחות מג' על ג' — מכל מקום חשיב בגד.

אמר רב יהודה אמר רב: מסיקין בכלים⁽⁷¹⁾

ביום טוב, ואין מסיקין בשברי כלים שנשברו ביום טוב דהווי להו נולד, דברי רבי יהודה.

ורבי שמעון מתיר להסיק בשברי כלים.

מסיקין בתמרים.

ואם אכלו, אין מסיקין בגרעיניהם, משום נולד, דברי רבי יהודה.

ורבי שמעון מתיר.

מסיקין באגוזים⁽⁷²⁾.

אכלו, אין מסיקין בקליפותיהן, דברי רבי יהודה.

ורבי שמעון מתיר.

וצריכא לאשמועינן כל הני, [כלים, תמרים, ואגוזים].

דאי אשמעינן קמייתא שנחלקו האם מותר להסיק בשברי כלים. הוה אמינא: בהאי קאמר רבי יהודה דאסור, וטעמו: משום דמעיקרא היה בלי, והשתא שנשבר ביום טוב הוי שבר בלי, והוה ליה נולד, ואסור.

אבל גרעיני תמרים, דמעיקרא הווי גרעינין, והשתא נמי הווי גרעינין ולא נתחדש בהם כלום, אימא שפיר דמי להסיק בהם דלאו

70. וכך פסק המגן אברהם, שלפעמים אפילו בכלים שלמים אסור להסיק ביום טוב, וכגון בגוי שלקח עצים ביום טוב עצמו ועשה מהם כלים, שזהו נולד, ואסור משום מוקצה.

72. השולחן ערוך פוסק (תקא, ז) שאגוזים שאכלם ביום טוב עצמו, אסור להסיק

71. ההיתר להסיק בכלים כתב המשנה ברורה

נולד הם, קא משמע לן דבהא נמי אסר רבי יהודה.

מאי לאו, בפרסייתא, שהתמרים שאכל היו בשלות ולא נשאר אוכל כלל על הגרעין, ואיכא למשמע מינה דלא קבלה ולא הוי נולד.

ואי אשמעינן פלוגתייהו בגרעיניו, הוה **אמינא** דלהכי חשיב להו רבי יהודה נולד, כיון דמעיקרא הוו מיכסיין על ידי התמר, והשתא לאחר שאכלם — מיגליין, ולהכי חשיב להו רבי יהודה נולד. [ועיין תוד"ה אכלן שהוסיפו שהגרעינין צריכין לאוכל — ששומרים עליו].

אבל קליפי אגוזים, דמעיקרא קודם שאכלן, מיגלו נראים הם, והשתא לאחר שאכלן, נמי מיגלו, אימא שפיר דמי להסיק בהם ולא הוי נולד, להכי צריכא לאשמועינן דבהא נמי אסר רבי יהודה.

אמר ליה רב שמואל בר בר חנה לרב יוסף: לרבי יהודה, דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים, איך שרי להדליק בכלים, הא כיון דאדליק בהו פורתא, והם נשברים מחמת האש, הוה ליה שברי כלים. וכי קא מהפך בהם בתנור באיסורא קא מהפך, דהשתא הוה להו נולד, ואסור! ?

ומבארינן: דעבד כדרב מתנה.

דאמר רב מתנה אמר רב: עצים שנשרו מן הדקל לתנור ביום טוב והם מוקצים מכיון שהיו מחוברים מבעוד יום, מרבה עליהם עצים שהיו מוכנים מבעוד יום, ומבטלן ברוב, ומסיקן.

והכא נמי, כשמסיק בכלים לכשירצה להפוך בהן בתנור צריך להוסיף עצים מוכנים ומבטל את הכלים ברוב.

ואי אשמעינן פלוגתייהו בגרעיניו, הוה **אמינא** דלהכי חשיב להו רבי יהודה נולד, כיון דמעיקרא הוו מיכסיין על ידי התמר, והשתא לאחר שאכלם — מיגליין, ולהכי חשיב להו רבי יהודה נולד. [ועיין תוד"ה אכלן שהוסיפו שהגרעינין צריכין לאוכל — ששומרים עליו].

אבל קליפי אגוזים, דמעיקרא קודם שאכלן, מיגלו נראים הם, והשתא לאחר שאכלן, נמי מיגלו, אימא שפיר דמי להסיק בהם ולא הוי נולד, להכי צריכא לאשמועינן דבהא נמי אסר רבי יהודה.

והא דרב דאשמועינן דלרב יהודה אין מסיקין בגרעיניהן, לא בפירוש איתמר, אלא מכללא ממעשה שהיה איתמר.

דרב אכל תמרי ביום חול, ושדא קשייתא [והשליך הגרעינים] לבוכיא לתנור.

אמר ליה רבי חייא: בר פחת! [בן גדולים]. כנגדו ביום טוב — אסור למיעבד הכי.

איבעיא להו: האם קבלה מיניה דהכי הלכתא, או לא קבלה מיניה? ?

תא שמע: דכי אתא רב לבבל אכל תמרי ביום טוב, ושדא קשייתא לחיותא [והשליך הגרעינים כדי שתאכלם חיה].

בקליפותיהם. וכתב הרמ"א שאין להסיק באגוזים ושקדים בעצמם אא"כ הם עדיין בקליפתן, והטעם כי הם ראויים להיסק אגב

קליפתן.

והמשנה ברורה הביא שלדעת הירושלמי מותר להסיק אף באוכלים.

הדלת]והנחה אחורי הדלת היא פחותה מתליה על מגוד, ועדיפה על זרקו לאשפה].

רבי אליעזר סבר: מדלא זרקו לאשפה — מוכח שדעתיה עילויה, וחפץ להשתמש בו.

וזהו ביאור דברי רבי אליעזר שאמר: בין מן ה"מוכך", היינו בין שהניחו בקופסא, ובין "שלא מן המוכך", היינו בין שהניחו במגוד, או אחורי הדלת.

ובכולהו אמר רבי אליעזר טמא.

ומקשינן: וכיון שהניחו אחורי הדלת או שתלאו במגוד וחשיב בגד לקבל טומאה — **אמאי קרי ליה רבי אליעזר "שלא מן המוכך"?**

ומבארין: דהנחה אחורי הדלת או במגוד, **לגבי הנחה בקופסא — לאו מוכך הוא** [שהיא פחותה ממנה].

ורבי יהושע סבר: אף בהניחו אחורי הדלת או במגוד טהור.

מאי טעמא?

מדלא הניחו בקופסא, להצניעו — גלי דעתיה דבטולי בטליה, ואין עליו תורת בגד, וטהור.

ו"מן המוכך" דאמר רבי יהושע, היינו אף בהניחו אחורי הדלת או שתלאו במגוד, ו"שלא מן המוכך" היינו זרקו לאשפה.

ומקשינן: אי אמרת שבזה שלא הניחו בקופסא הוא גילה דעתו שהוא מבטלו. תיקשי — **ואמאי קרי ליה "מוכך"?**

ומבארין: דהנחה אחורי הדלת, **לגבי זריקה**

רב המנונא אמר: הכא במתניתין איירי בפחות משלשה טפחים על שלשה טפחים עסקינן. ומקולי מטלניות שאינם חשובות לו אלא קלות בעיניו, **שנו כאן, ובהא פליגי לענין קבלת טומאה.** [והבהוב וקיפול דנקט במתניתין לאו דוקא].

ואזדא רבי אליעזר דמתניתין לטעמיה, ורבי עקיבא דמתניתין אזיל לטעמיה.

דתנן במסכת כלים: מטלית שהוא פחות משלשה על שלשה, שהתקינו [שיחדר] לפקק לסתום בו את הנקבים של המרחיק, או שהקצו לנער [לאחרון] בו את הקדירה, או שהקצו לקנח בו את הרחיים מהאבק שעליהם — **בין מן המוכך, ובין שאין מוכך, טמא, דברי רבי אליעזר.**

ורבי יהושע אומר: בין מן המוכך, ובין שלא מן המוכך — טהור.

רבי עקיבא אומר: מן המוכך טמא ושלא מן המוכך — טהור.

והשתא מבארין לפלוגתייהו.

ואמר עולא ואיתמא רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: הכל מודים שאם זרקו לבגד זה באשפה — דברי הכל טהור, דהא ביטלו מתורת בגד.

כט-ב ואם הניחו לבגד בקופסא — **דברי הכל טמא, שבהצנעתו גילה דעתו שמחשיבו ויש לו שם "בגד".**

לא נחלקו הנך תנאי, אלא באופן שתלאו במגוד [יתד] והראה שחפץ בו, [והצנעה זו היא פחותה מהנחה בקופסא].

ובאופן נוסף פליגי: **או שהניחו לאחורי**